

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יהדות ספרד מול הצלב: בין קדושים לאנוסים - 13236

תאריך עדכון אחרון 29-01-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' רם בן-שלום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ram.Ben-Shalom@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ד, 16:00-14:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נעסוק במשבר שעברה יהדות ספרד בשנת 1391 ובאתגרים החברתיים והרוחניים שניצבו מול מנהיגיה בראשית המאה ה-15. נתרכז בהתהוות חברת האנוסים על רקע תופעת קידוש השם; ובניסוח "השפה החדשה" של המרת הדת.

מטרות הקורס:

1. הבנת שיח החוקרים והוויכוח ההיסטוריוגרפי על תופעת קידוש השם בספרד ובאשכנז.
2. ניתוח היסטורי של צמיחת חברת האנוסים והקונברסוס.
3. למידת השיח היהודי-אנוסי.
4. התחקות אחר השפה החדשה של המרת הדת.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. ניתוח מקורות ראשוניים מתוך השיח היהודי-אנוסי בספרד.
2. לכתוב תזה (עבודה סמינריונית או רפראט) על אחד מנושאי הסמינר.
3. להכיר פרקים מרכזיים מההיסטוריה של יהדות ספרד במחצית הראשונה של המאה החמש עשרה.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה המשולבת בקריאה ביקורתית של מקורות ראשוניים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. פרעות קנ"א (1391) בספרד.
2. קידוש השם והמרת הדת.
3. צמיחת חברת האנוסים.
4. פרופיט דוראן והגותו.
5. חסדאי קרשקש: הנהגה והגות.
6. גל ההמרות בשנים 1412-1415.
6. שיח ההמרה החדש בספרד.

חומר חובה לקריאה:

1. בער, תולדות היהודים בספרד הנוצרית, תל-אביב תשי"ט.
2. ר. בן-שלום, "קידוש השם ומרטירולוגיה יהודית באראגון ובקסטיליה בשנת קנ"א (1391): בין ספרד לאשכנז", תרביץ, ע (תשס"א), עמ' 227-282.
3. א. גרוס, "על התסמונת האשכנזית של קידוש השם בפורטוגל בשנת 1497", תרביץ, סד (תשנ"ה),

- עמ' 83-114.
- 4.א. גרוס, "המרות דת ומעשי קידוש השם בשנת קנ"א: הערכה מחדשת", תרביץ, סד (תשנ"ה), עמ' 278-269.
- 5.ר. בן-שלום, "מרטירולוגיה יהודית והמרות דת בספרד ובאשכנז בימי הביניים: הערכת ה'הערכה המחדשת'", תרביץ, עא (תשס"ב), עמ' 279-300.
- 6.קטעים מדרשות הארכידיאקון פראן מרטינס מתוך: ח. ביינארט, גזירות קנ"א – מקורות לתולדות עם ישראל, אקדמון, תעודה 5, עמ' 7-9.
- 7.מכתבו של חסדאי קרשקש הודפס בתוך: שלמה אבן וירגה, שבט יהודה, מהדורת מ. וויענער (הנובר תרט"ו), עמ' 128-130.
- 8.ש. שוורצפוקס, "מקומם של מסעי הצלב בדברי ימי ישראל", בתוך: ר. בונפיל ואחרים (עורכים), תרבות וחברה בתולדות ישראל בימי הביניים. קובץ מאמרים לזכרו של חיים הלל בן-ששון (ירושלים תשמ"ט), עמ' 257-258.
- 9.א. אופנהיימר, "קדושת החיים וחירוף הנפש בעקבות מרד בר-כוכבא", בתוך: י. גפני ואחרים (עורך), קדושת החיים וחירוף הנפש. קובץ מאמרים לזכרו של אמיר יקותיאל (ירושלים תשנ"ג), עמ' 85-97.
- 10.י. כ"ץ, בין יהודים לגויים (ירושלים תשכ"א), עמ' 89-97.
11. H. Soloveitchik, "Religious Law and Change: The Medieval Ashkenazic Example", *AJS Review*, XII (1987), pp. 205-221
- 12.מ. בן-ששון, "לזהותם היהודית של אנוסים. עיון בהשתמדות בתקופת האלמוחדון", פעמים, מב (תש"ן), בעיקר עמ' 20-21.
- 13.א. גרוסמן, "קידוש השם במאות הי"א והי"ב: בין אשכנז לארצות האסלאם", פעמים, 75 (תשנ"ח), בעיקר עמ' 30-34.
- 14.ח. סולוביצ'יק, בין חבל ערב לחבל אדום", בתוך: י. גפני ואחרים (עורך), קדושת החיים וחירוף הנפש. קובץ מאמרים לזכרו של אמיר יקותיאל (ירושלים תשנ"ג), בעיקר עמ' 150-151.
- 15.רבי יהודה הלוי, ספר הכוזרי, ד, כב, מהדורת א. צפרוני (ת"א תשכ"ד), עמ' 250-251; א, קיג, עמ' 62.
- 16.הרמב"ן, ספר הגאולה, בתוך: כתבי רבינו משה בן נחמן, מהדורת ח"ד שעוועל (ירושלים תשכ"ג), א, עמ' רפ; "מאה בתים" בתוך: כתבי רבינו משה בן נחמן, א, עמ' תא-תב.
- 17.פרופיט דוראן, מעשה אפד, מהדורת י. פרידלנדר וי. הכהן, וינה תרכ"ה, איגרת לאן יוסף אברם.
- 18-ד. רפל, "הקדמת ספר "מעשה אפד" לפרופיאט דוראן", סיני, סיני ק"ב (תשמז), עמ' תשמט תשצה, ההקדמה בעמ' תשמט-תשצה.
19. E. Gutwirth, "Religion and Social Criticism in Late Medieval Rousillon: An Aspect of Profayt Duran's Activities", *Michael*, XII, (1991), pp. 135-156
20. M. Kozodoy, *A Study of the Life and Works of Profiat Duran (Spain)*, Dissertation, Jewish Theological Seminary, New York 2006
21. R. Ben-Shalom, "The Social Context of Apostasy among Fifteenth-Century Spanish Jewry", in: eds. J. Cohen and M. Rosman, *Rethinking European Jewish History*, (Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2008), pp. 173-198.
22. R. Ben-Shalom, "Hasdai Crescas: Portrait of a Leader at a Time of Crisis", in ed. J. Ray, *The Jew in Medieval Iberia*, Boston: Academic Studies Press, (2012), pp. 309-351
23. 17. R. Ben-Shalom, "The Converso as Subversive: Jewish Traditions or Christian Libel?", *Journal of Jewish Studies*, L (1999), pp. 259-283
24. R. Ben-Shalom, "Conflict between Jews and Converts in Aragon Following the Persecution of 1391: New Testimonies from the Formulary of Yom Tov ben Hannah of Montalbán", *Sefarad*, 73 (2013), pp. 97-131
25. R. Ben-Shalom, "The Innocent Converso: Identity and Rhetoric in the 'Iggeret

'orhit Genre Following the Persecution of 1391", *Hispania Judaica Bulletin*, 10 (2014), pp. 55-74

26. רם בן-שלום, "החצרן כ"שבט יהודה": האיגרות ושירי השבח לחצרנים של יום טוב בן חנה, סופר קהילת מונטאלבן שבספרד", ע' יסיף ואחרים (עורכים), אות לטובה, פרקי מחקר מוגשים לפרופסור טובה רוזן [eq&איל פריזנטי, ו, 2012], אור יהודה תשע"ב, עמ' 196-224.

חומר לקריאה נוספת:

1. R. Ben-Shalom, "The Typology of the Converso in Isaac Abravanel's Biblical Exegesis", *Jewish History*, XXIII (2009), pp. 281-292

2. פרופיט דוראן, מעשה אפד, מהדורת י. פרידלנדר וי. הכהן, וינה תרכ"ה, ההקדמה.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 15 %
הגשת עבודה 85 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: